

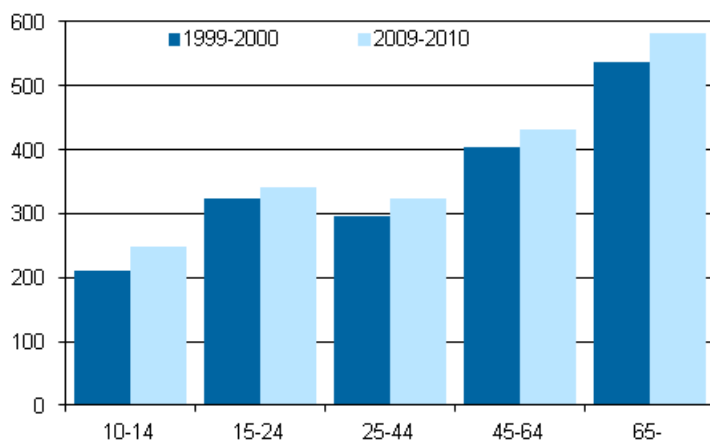
Ajankäyttötutkimus 2009

Yhdessäoloaika

Suomalaisten yksinolo on lisääntynyt

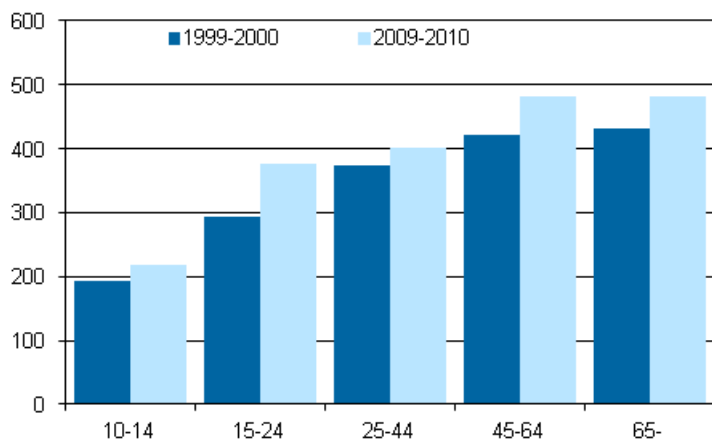
Yksin oleminen on lisääntynyt viimeisen 10 vuoden aikana. Koko väestön tasolla valveillaoloajasta vietettiin yksin noin seitsemän tuntia vuorokaudessa. Yksinolon lisääntyminen on nähtävissä sekä miehillä että naisilla ja myös kaikissa ikäryhmissä. Eniten yksin viettivät aikaa 65 vuotta täyttäneet naiset. Koko väestön tasolla miehet viettivät enemmän aikaa yksin kuin naiset.

Naisten yksinolo valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, 10 vuotta täyttäneet, minuuttia/vuorokausi

Yksinolo voi tarkoittaa paitsi yksin kotona tai ulkona olemista, myös esimerkiksi vetäytymistä omaan huoneeseen, vaikka kotona olisikin muita ihmisiä. Yhdessäolo ei välttämättä tarkoita sitä, että tehdään jotain yhdessä, vaan riittää kun ollaan toisen läheisyydessä.

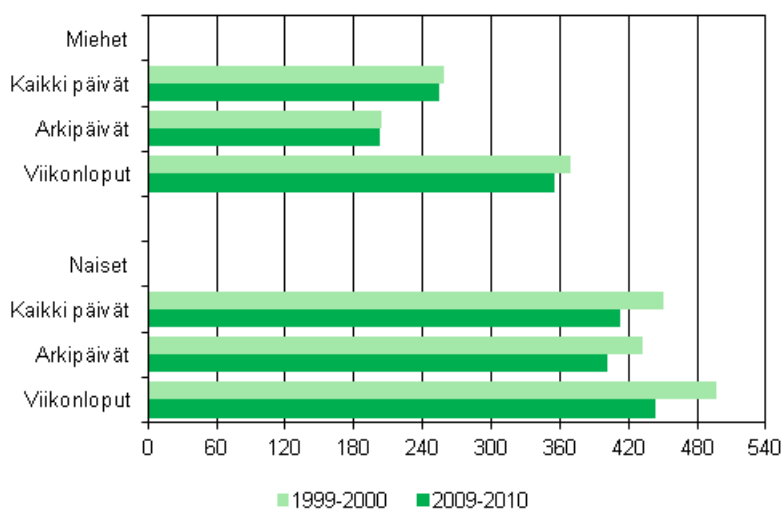
Miesten yksinolo valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, 10 vuotta täyttäneet, minuuttia/vuorokausi

Vanhemmat viettävät lastensa kanssa entistä vähemmän aikaa

Vanhemmat, erityisesti äidit, viettivät vähemmän aikaa alle 10-vuotiaiden lastensa kanssa kuin kymmenen vuotta sitten. Alle 10-vuotiaiden lasten kanssa vietettiin aikaa noin viisi ja puoli tuntia valveillaoloajasta, kun vielä 10 vuotta sitten vanhemmat viettivät lasten kanssa aikaa kuusi tuntia valveillaoloajasta. Vaikka äidit viettävät lastensa kanssa enemmän aikaa kuin isät, he viettävät kuitenkin lastensa kanssa vähemmän aikaa nyt kuin 10 vuotta sitten. Isät viettävät lastensa kanssa aikaa huomattavasti enemmän viikonloppuna kuin arkipäivinä, kun taas äideillä erot arjen ja viikonloppun välillä eivät ole yhtä suuret.

Vanhempien yhdessäolo alle 10-vuotiaiden lastensa kanssa sukupuolen mukaan arki- ja viikonloppun päivinä 1999–2000 ja 2009–2010, minuuttia/vuorokausi

Sisällys

1. Johdanto.....	4
2. Suomalaisten yksinolo on lisääntynyt.....	5
3. Ajanvietto perheen kanssa on vähentynyt.....	6
4. Vanhemmat viettävät lastensa kanssa entistä vähemmän aikaa.....	8
5. Nuoret tytöt viettävät eniten aikaa ystävien ja tuttavien kanssa.....	9
6. Vapaa-aikaa vietetään yhä enemmän yksin.....	10
7. Yhteenvetoa.....	11

Taulukot

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Vanhempien yhdessäolo alle 10-vuotiaiden lasten kanssa sukupuolen ja viikonpäivän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010. Tuntia: minuuttia/vuorokausi.....	12
Liitetaulukko 2. Työssäkäyvien vanhempien yhdessäolo alle 10-vuotiaiden lasten kanssa sukupuolen mukaan työ- ja vapaapäivinä 1999–2000 ja 2009–2010. Tuntia: minuuttia/vuorokausi.....	12
Liitetaulukko 3. Yksin- ja yhdessäolo valveillaoloaikana sukupuolen ja iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010.....	13
Liitetaulukko 4. Yksin- ja yhdessäolo valveillaoloaikana viikonpäivän ja sukupuolen mukaan 1999–2000 ja 2009–2010.....	15
Liitetaulukko 5. Yksin- ja yhdessäolo valveillaoloaikana kotitalouden koon ja sukupuolen mukaan 1999–2000 ja 2009–2010.....	16
Liitetaulukko 6. Yksin- ja yhdessäolo valveillaoloaikana toiminnon ja sukupuolen mukaan 1999–2000 ja 2009–2010. Tuntia: minuuttia/vuorokausi.....	17

Kuviot

Kuvio 1. Naisten yksinolo valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, 10 vuotta täyttäneet, minuuttia/vuorokausi.....	5
Kuvio 2. Miesten yksinolo valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, 10 vuotta täyttäneet, minuuttia/vuorokausi.....	5
Kuvio 3. Naisten yhdessäoloaika perheenjäsenen kanssa valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, 10 vuotta täyttäneet, minuuttia/vuorokausi.....	6
Kuvio 4. Miesten yhdessäoloaika perheenjäsenen kanssa valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, 10 vuotta täyttäneet, minuuttia/vuorokausi.....	7
Kuvio 5. Yhdessäolo valveillaoloaikana kotitalouden koon ja sukupuolen mukaan 2009–2010, minuuttia/vuorokausi.....	7
Kuvio 6. Vanhempien yhdessäolo alle 10-vuotiaiden lastensa kanssa sukupuolen mukaan arki- ja viikonlopun päivinä 1999–2000 ja 2009–2010, minuuttia/vuorokausi.....	8
Kuvio 7. Työssäkäyvien vanhempien yhdessäolo alle 10-vuotiaiden lastensa kanssa sukupuolen mukaan työ- ja vapaapäivinä 1999–2000 ja 2009–2010, minuuttia/vuorokausi.....	8
Kuvio 8. Naisten yhdessäoloaika muualla asuvien sukulaisten, ystävien ja tuttavien kanssa valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, minuuttia/vuorokausi.....	9
Kuvio 9. Miesten yhdessäoloaika muualla asuvien sukulaisten, ystävien ja tuttavien kanssa valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, minuuttia/vuorokausi.....	9

Laatuseloste: Ajankäyttötutkimus 2009	18
---	----

1. Johdanto

Tilastokeskus on tehnyt koko maan kattavia ajankäyttötutkimuksia neljä kertaa noin kymmenen vuoden välein. Viimeisimmän tutkimuksen tiedot kerättiin vuosina 2009–2010. Edelliset tutkimukset ovat vuosilta 1979, 1987–1988 ja 1999–2000.

Ajankäyttötutkimus on toteutettu niin, että tutkimuksen vastaajat eli kotitalouksien 10 vuotta täyttäneet jäsenet pitivät tarkkaa kirjaa ajankäytöstään yhtenä arki- ja yhtenä viikonlopun päivänä. He kirjoittivat päiväkirjaan omin sanoin kymmenen minuutin tarkkuudella, mitä he tekivät. Lisäksi vastaajat merkitsivät päiväkirjoihin, olivatko he yksin vai yhdessä perheenjäsenten tai muiden tuttavien kanssa. Yhdessäolo ei ajankäyttötutkimuksessa välttämättä tarkoita sitä, että tehdään jotain yhdessä, vaan riittää kun ollaan toisen läheisyydessä. Yksinolo voi tarkoittaa paitsi yksin kotona tai ulkona olemista, myös esimerkiksi vetäytymistä omaan huoneeseen, vaikka kotona olisikin muita ihmisiä. Yhdessäolotiedot merkittiin vain valveillaoloajalta.

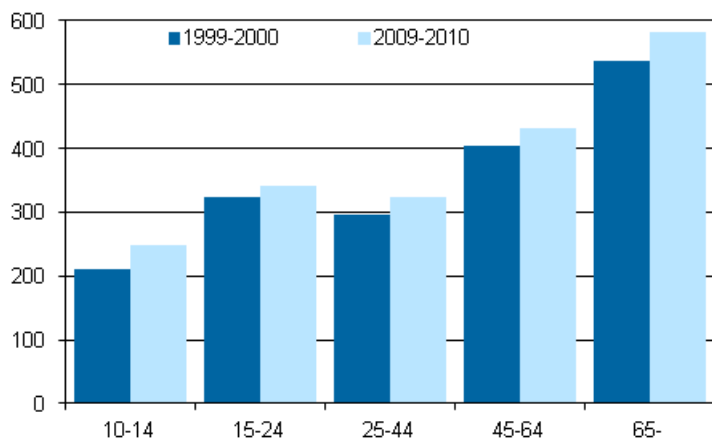
Yhdessäolotiedot on otettu huomioon vain niiltä osin kuin ne on katsottu luotettaviksi. Tässä julkistuksessa tutkimuspäiviä on vuoden 2009–2010 ajankäyttötutkimuksessa 7001, mikä on 94 prosenttia kaikista vuoden 2009–2010 ajankäyttötutkimuksen tutkimuspäivistä. Tämä on vähemmän kuin vuoden 1999–2000 tutkimuksessa, jolloin tutkimuspäiviä oli 9500, mikä on 90 prosenttia kaikista vuoden 1999–2000 tutkimuspäivistä.

2. Suomalaisen yksinolo on lisääntynyt

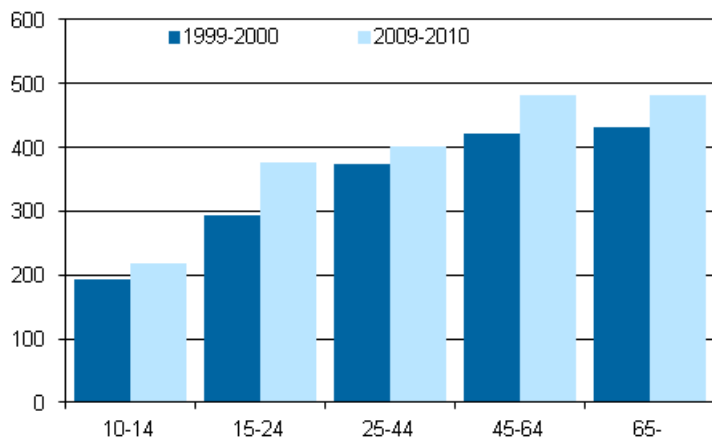
Tilastokeskuksen ajankäyttötutkimuksen mukaan yksin oleminen on lisääntynyt viimeisen 10 vuoden aikana. Koko väestön tasolla valveillaoloajasta vietettiin yksin noin seitsemän tuntia vuorokaudessa. Yksinolon lisääntyminen on nähtävissä sekä miehillä että naisilla ja kaikissa ikäryhmissä. Eniten yksin viettivät aikaa 65 vuotta täyttäneet naiset. He olivat yksin keskimäärin 9 tuntia 41 minuuttia vuorokaudessa, mikä on 64 prosenttia valveillaoloajasta. 65 vuotta täyttäneiden naisten yksin viettämä aika oli lisääntynyt 43 minuuttia viimeisen 10 vuoden aikana. Koko väestön tasolla miehet viettivät enemmän aikaa yksin kuin naiset.

10–14-vuotiaat lapset olivat yksin keskimäärin 3 tuntia 53 minuuttia valveillaoloajasta. Tämä on puoli tuntia enemmän kuin 10 vuotta sitten. Tytöt olivat yksin 4 tuntia 9 minuuttia ja pojat 3 tuntia 37 minuuttia. Sekä tytöillä että pojilla yksin vietetyn ajan määrä on lisääntynyt viimeisen 10 vuoden aikana, mutta tytöillä yksinolon määrä on lisääntynyt enemmän kuin pojilla. 15–24-vuotiaat nuoret olivat yksin jo noin kuusi tuntia valveillaoloajasta.

Kuvio 1. Naisten yksinolo valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, 10 vuotta täyttäneet, minuuttia/vuorokausi

Kuvio 2. Miesten yksinolo valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, 10 vuotta täyttäneet, minuuttia/vuorokausi

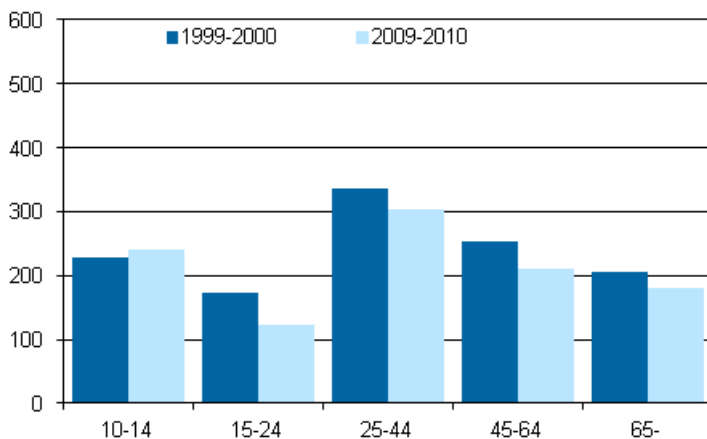

3. Ajanvietto perheen kanssa on vähentynyt

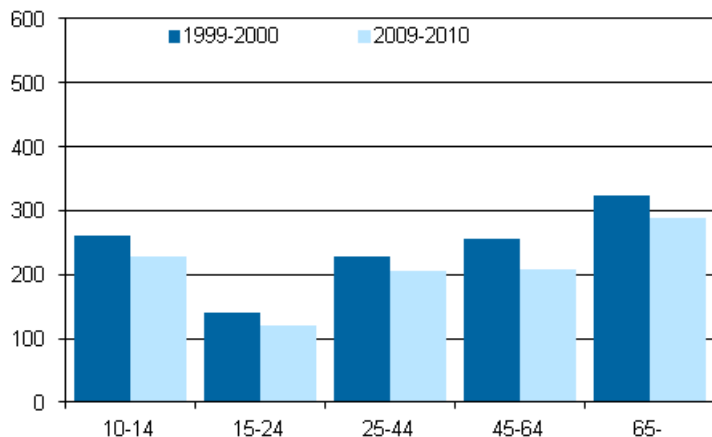
Perheen kanssa oleminen on vähentynyt viimeisen 10 vuoden aikana sekä miehillä että naisilla ja lähes kaikissa ikäryhmissä. Ajankäyttötutkimuksessa perheellä tarkoitetaan samassa kotitaloudessa asuvia ihmisiä, jotka käyttävät tulojaan yhdessä. Perheeseen ei siis lasketa kuuluvaksi toisessa kotitaloudessa asuvaa lasta tai vanhempaa. Naiset olivat perheen kanssa hieman enemmän kuin miehet. Kuitenkin naisilla ajanvietto yhdessä perheen kanssa oli vähentynyt lähes kaikissa ikäryhmissä viimeisen 10 vuoden aikana. Vain 10–14-vuotiaat tytöt olivat yhdessä perheen kanssa hieman enemmän nyt kuin 10 vuotta sitten. Vähiten aikaa perheen kanssa viettivät 15–24-vuotiaat nuoret. He viettivät aikaa perheen kanssa noin kaksi tuntia valveillaoloajasta vuorokaudessa.

Eniten perheen kanssa olivat 25–44-vuotiaat naiset; he viettivät aikaa perheen kanssa viisi tuntia valveillaoloajasta vuorokaudessa. Mikäli mukaan luetaan sekä perheen että muiden tuttavien, kuten muualla asuvien sukulaisten ja ystävien kanssa yhdessä vietetty aika, 25–44-vuotiaat naiset viettivät tällaista aikaa 6 tuntia 15 minuuttia. Miehet viettivät eniten aikaa perheen kanssa täytettyään 65 vuotta. 65 vuotta täyttäneet miehet viettivät aikaa yhdessä perheenjäsenen kanssa huomattavasti enemmän kuin samanikäiset naiset. Kuitenkin 65 vuotta täyttäneet miehet viettivät perheenjäsenen kanssa vähemmän aikaa kuin 10 vuotta sitten. Tutkimus käsittelee koko 10 vuotta täyttänyttä väestöä, joten mukana ovat myös yksin asuvat.

Kuvio 3. Naisten yhdessäoloaika perheenjäsenen kanssa valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, 10 vuotta täyttäneet, minuuttia/vuorokausi

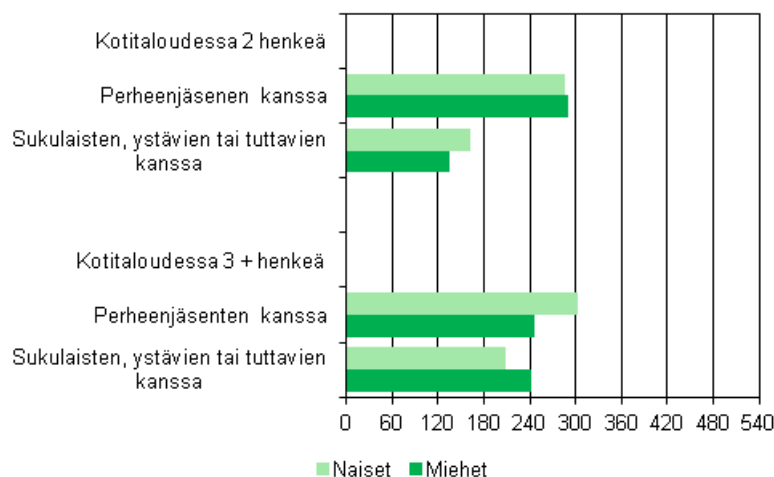

Kuvio 4. Miesten yhdessäoloaika perheenjäsenen kanssa valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, 10 vuotta täyttäneet, minuuttia/vuorokausi

Kotitalouden koolla on merkitystä sille, kenen kanssa aikaa vietetään. Ehkä hieman yllättäen kotitalouden koko vaikuttaa miesten ja naisten sosiaalisuuteen eri tavalla. Miehet viettivät aikaa perheenjäsenen kanssa eniten silloin kun kotitalouteen kuului vain kaksi henkilöä. Naiset sitä vastoin viettivät aikaa perheenjäsenten kanssa eniten silloin kun kotitalouteen kuului vähintään kolme henkilöä. Mikäli kotitalouteen kuului vain kaksi henkilöä, miehet viettivät aikaa perheenjäsenen kanssa 4 tuntia 50 minuuttia ja naiset 4 tuntia 47 minuuttia valveillaoloajasta eli suunnilleen yhtä paljon. Vähintään kolmen hengen kotitaloudessa miehet viettivät aikaa perheenjäsenten kanssa noin neljä tuntia ja naiset noin viisi tuntia valveillaoloajasta. Tähän tulokseen vaikuttaa luonnollisesti se, että miehet käyttävät vanhempainvapaita vain marginaalisesti. Sen sijaan pienten lasten isät käyttävät ansiotyöhön eniten aikaa (Pääkkönen ja Hanifi 2011).

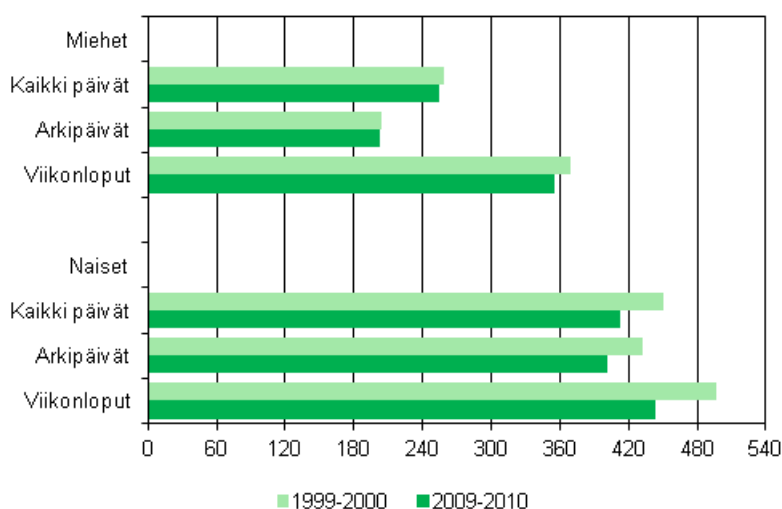
Kuvio 5. Yhdessäolo valveillaoloaikana kotitalouden koon ja sukupuolen mukaan 2009–2010, minuuttia/vuorokausi

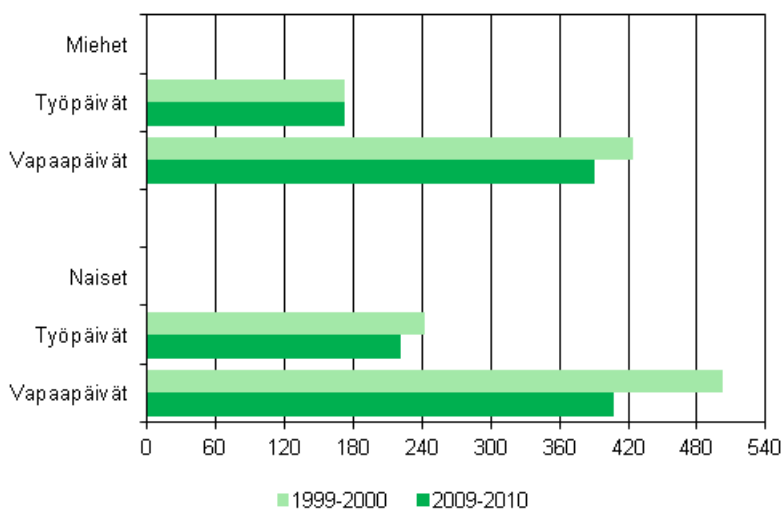
4. Vanhemmat viettävät lastensa kanssa entistä vähemmän aikaa

Vanhemmat, erityisesti äidit, viettivät vähemmän aikaa alle 10-vuotiaiden lastensa kanssa kuin 10 vuotta sitten. Alle 10-vuotiaiden lasten kanssa vietettiin aikaa noin viisi ja puoli tuntia valveillaoloajasta, kun vielä 10 vuotta sitten vanhemmat viettivät lastensa kanssa aikaa kuusi tuntia valveillaoloajasta. Vaikka äidit viettävät lastensa kanssa enemmän aikaa kuin isät, he viettivät kuitenkin lastensa kanssa vähemmän aikaa nyt kuin 10 vuotta sitten. Isät viettävät lastensa kanssa aikaa huomattavasti enemmän viikonloppuna kuin arkipäivinä, kun taas äideillä erot arjen ja viikonlopun välillä eivät ole yhtä suuret.

Kuvio 6. Vanhempien yhdessäolo alle 10-vuotiaiden lastensa kanssa sukupuolen mukaan arki- ja viikonloppun päivinä 1999–2000 ja 2009–2010, minuuttia/vuorokausi

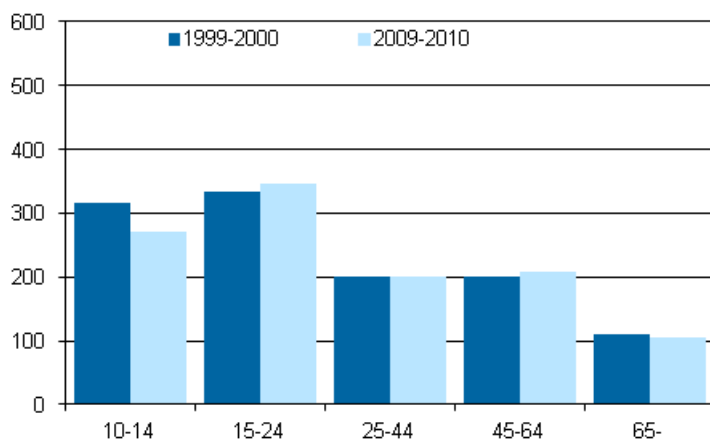
Kuvio 7. Työssäkäyvien vanhempien yhdessäolo alle 10-vuotiaiden lastensa kanssa sukupuolen mukaan työ- ja vapaapäivinä 1999–2000 ja 2009–2010, minuuttia/vuorokausi

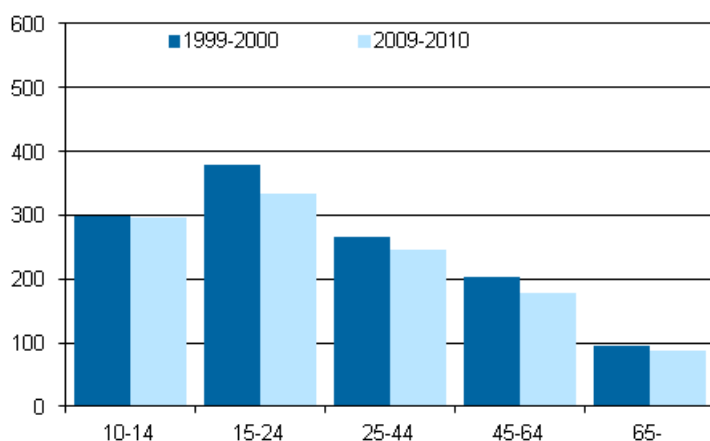
5. Nuoret tytöt viettävät eniten aikaa ystävien ja tuttavien kanssa

Lapset ja nuoret viettivät aikaa muiden kuin perheenjäsenten kanssa enemmän kuin keski-ikäiset ja ikääntyneet. Eniten muualla asuvien sukulaisten, ystävien ja tuttavien seurassa aikaa viettivät 15–24-vuotiaat tytöt. Vähiten aikaa muualla asuvien sukulaisten, ystävien ja tuttavien seurassa viettivät 65 vuotta täyttäneet. Kymmenessä vuodessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia, mutta miesten yhdessäoloaika sukulaisten, ystävien ja tuttavien kanssa on viimeisen 10 vuoden aikana jonkin verran vähentynyt.

Kuvio 8. Naisten yhdessäoloaika muualla asuvien sukulaisten, ystävien ja tuttavien kanssa valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, minuuttia/vuorokausi

Kuvio 9. Miesten yhdessäoloaika muualla asuvien sukulaisten, ystävien ja tuttavien kanssa valveillaoloaikana iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010, minuuttia/vuorokausi

Sekä miehet että naiset viettivät sukulaisten, ystävien ja tuttavien kanssa eniten aikaa lauantaisin, kun taas sunnuntai vietettiin perheen parissa. Yksin vietettiin eniten aikaa arkisin.

6. Vapaa-aikaa vietetään yhä enemmän yksin

Suomalaiset tekivät kotitöitä keskimäärin hieman yli kolme tuntia vuorokaudessa. Yhdessä perheenjäsenen kanssa kotitöitä tehtiin hieman yli tunti. Kotitöitä tehtiin yksin hieman yli puolitoista tuntia. Kotitöiden tekeminen yksin oli lisääntynyt viimeisen 10 vuoden aikana sekä naisilla että miehillä. Kotitöitä tehdään myös sukulaisten, ystävien ja tuttavien kanssa, keskimäärin noin puoli tuntia päivittäin.

Ajankäyttötutkimuksessa vapaa-aika määritellään ajaksi, joka vuorokaudesta jää jäljelle, kun nukkumiseen, ruokailuun, peseytymiseen ja pukeutumiseen, ansio- ja kotityöhön sekä päätoimiseen opiskeluun käytetty aika on vähennetty. Vuonna 2009–2010 suomalaisilla oli vapaa-aikaa keskimäärin noin 6 tuntia 40 minuuttia vuorokaudessa. Miehillä vapaa-aikaa oli noin seitsemän tuntia vuorokaudessa ja naisilla 6 tuntia 20 minuuttia.

Vapaa-ajan viettäminen yksin on lisääntynyt. Vapaa-aikaa vietettiin yksin keskimäärin 3 tuntia 7 minuuttia vuorokaudessa, mikä on lähes puolet vapaa-ajan kokonaismäärästä. Vielä 10 vuotta sitten vapaa-aikaa vietettiin yksin keskimäärin kaksi ja puoli tuntia, eli 36 prosenttia 10 vuoden takaisesta vapaa-ajan kokonaismäärästä. Miehet viettivät vapaa-aikaa yksin keskimäärin 46 prosenttia vapaa-ajasta. 10 vuotta sitten miehet viettivät 36 prosenttia vapaa-ajastaan yksin. Naisten vapaa-ajan vietto yksin on lisääntynyt 36 prosentista 41 prosenttiin.

Perheenjäsenten kanssa vapaa-aikaa vietettiin keskimäärin tunti 45 minuuttia eli 23 prosenttia vapaa-ajasta. Kymmenen vuotta sitten kolmasosa vapaa-ajasta vietettiin perheen kanssa. Tuttavien kanssa vapaa-aikaa vietettiin keskimäärin tunti 15 minuuttia ja yhdessä perheenjäsenten ja tuttavien kanssa hieman alle puoli tuntia vuorokaudessa.

7. Yhteenvetoa

Ajankäyttötutkimus on toteutettu niin, että vastaajat kirjoittivat päiväkirjaan omin sanoin 10 minuutin tarkkuudella, mitä he tekivät. Lisäksi päiväkirjaan merkittiin yhdessäolo kotitalouden jäsenten ja muualla asuvien, kuten sukulaisten, ystävien ja tuttavien kanssa. Tämä julkistus käsittelee päiväkirjaan merkittyjä yhdessäolotietoja. Tiedot on otettu huomioon vain niiltä osin kuin ne on katsottu luotettaviksi.

Keskeisin tulos on yksinolon lisääntyminen sekä miehillä että naisilla ja kaikissa ikäryhmissä 10–14-vuotiaita lukuun ottamatta. Syitä tähän on varmasti monia. Myös kansainväliset tulokset ovat samansuuntaisia, esimerkiksi Ranskassa tehty ajankäyttötutkimus osoittaa yksin vietetyn ajan televisiota katsellen lisääntyneen (Nabli ja Ricroch 2013). Suomessa television katselu ei ole lisääntynyt viimeisen 10 vuoden aikana. Sen sijaan tietokoneen käyttö on lisääntynyt runsaasti sekä miehillä että naisilla ja kaikissa ikäryhmissä. Tämä luultavasti osaltaan aiheuttaa yksin vietetyn ajan lisääntymistä. Myös ansiotyöhön käytetyn ajan vähenemisellä saattaa olla vaikutusta yksinolon lisääntymiseen; Suomessa ansiotyöhön käytettiin vuosina 2009–2010 vähemmän aikaa kuin kahdella edellisellä vuosikymmenellä. (Pääkkönen ja Hanifi 2011.) Ansiotyöhön käytetyn ajan väheneminen ei kuitenkaan selitä sitä, että myös lasten ja eläkeikäisten yksinolo on lisääntynyt.

Yksin viettävät eniten aikaa 65 vuotta täyttäneet naiset. Tämä selittyy osittain naisten miehiä korkeammalla keskimääräisellä eliniällä, joten leskeksi jääneitä, yksin asuvia ikääntyneitä naisia on huomattavasti miehiä enemmän. Myös vanhusten laitoshoitopaikkojen vähentäminen saattaa näkyä tutkimuksessa, sillä ajankäyttötutkimuksessa ei ole yläikärajaa, jolloin tutkimukseen osallistui myös erittäin iäkkäitä. Kuitenkin yksinolo on lisääntynyt viimeisen 10 vuoden aikana sekä ikääntyneillä miehillä että naisilla.

Myös lapset ja nuoret viettävät varsin runsaasti aikaa yksin. 10–14-vuotiaat lapset olivat yksin puoli tuntia vuorokaudessa enemmän kuin 10 vuotta sitten. Ajankäyttötutkimuksen tiedot on kerätty 10 vuotta täyttäneeltä väestöltä, joten alle 10-vuotiaat lapset eivät ole voineet itse vastata tutkimukseen. Tutkimuksessa on kuitenkin mitattu vanhempien alle 10-vuotiaiden lasten kanssa viettämää aikaa. Vaikka varsinaiseen lastenhoitoon, kuten syöttämiseen, pukemiseen ja ulkoiluttamiseen käytetty aika on lisääntynyt, alle 10-vuotiaiden lasten kanssa vietetty aika on kokonaisuudessaan vähentynyt noin puoli tuntia viimeisen 10 vuoden aikana. Myös perheen ulkopuolisten sukulaisten, ystävien ja tuttavien kanssa vietetty aika on vähentynyt erityisesti lapsilla ja ikääntyneillä, joten sukulaiset, ystävät ja tuttavat eivät ole korvanneet perheen yhteisen ajan vähentymistä.

Lähteet:

Nabli, Fella ja Ricroch, Layla (2013). Spending More Time Alone in Front of TV Screens. INSEE, Paris. <http://www.timeuse.org/node/6629> [viitattu 27.1.2014]

Pääkkönen, Hannu ja Hanifi, Riitta (2011). Ajankäytön muutokset 2000-luvulla. Tilastokeskus, Helsinki.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Vanhempien yhdessäolo alle 10-vuotiaiden lasten kanssa sukupuolen ja viikonpäivän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010. Tuntia: minuuttia/vuorokausi

Tuntia: minuuttia/vrk	Molemmat sukupuolet		Miehet		Naiset	
	1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010
Kaikki päivät	6:01	5:34	4:19	4:14	7:31	6:53
Viikonloput	7:17	6:40	6:10	5:56	8:17	7:24
Arkipäivät	5:30	5:08	3:34	3:33	7:13	6:41

Liitetaulukko 2. Työssäkäyvien vanhempien yhdessäolo alle 10-vuotiaiden lasten kanssa sukupuolen mukaan työ- ja vapaapäivinä 1999–2000 ja 2009–2010. Tuntia: minuuttia/vuorokausi

Tuntia: minuuttia/vrk	Molemmat sukupuolet		Miehet		Naiset	
	1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010
Kaikki päivät	5:10	4:58	4:09	4:14	6:27	5:55
Työpäivät	3:19	3:12	2:52	2:52	4:03	3:41
Vapaapäivät	7:40	6:38	7:04	6:31	8:22	6:47

Liitetaulukko 3. Yksin- ja yhdessäolo valveillaoloaikana sukupuolen ja iän mukaan 1999–2000 ja 2009–2010

Käytetty aika / Osuus valveillaoloajasta			Molemmat sukupuolet		Miehet		Naiset	
			1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010
Käytetty aika t:min/vrk	Valveillaoloaika yhteensä	Yhteensä	15:31	15:27	15:35	15:29	15:27	15:25
		10-14 vuotta	14:26	14:16	14:27	14:12	14:26	14:19
		15-24 vuotta	14:58	14:59	14:51	14:57	15:04	15:02
		25-44 vuotta	15:43	15:40	15:47	15:42	15:39	15:39
		45-64 vuotta	15:52	15:45	16:01	15:48	15:43	15:42
		65-	15:18	15:17	15:19	15:24	15:18	15:11
	Yksin	Yhteensä	6:12	6:59	6:14	7:08	6:11	6:50
		10-14 vuotta	3:23	3:53	3:14	3:37	3:31	4:09
		15-24 vuotta	5:09	5:59	4:53	6:17	5:23	5:42
		25-44 vuotta	5:34	6:02	6:13	6:41	4:55	5:24
		45-64 vuotta	6:53	7:37	7:02	8:02	6:44	7:12
		65-	8:18	9:00	7:11	8:03	8:58	9:41
	Perheenjäsenen kanssa	Yhteensä	4:09	3:34	4:00	3:29	4:17	3:39
		10-14 vuotta	4:04	3:54	4:21	3:47	3:47	4:02
		15-24 vuotta	2:40	2:01	2:21	2:00	2:54	2:03
		25-44 vuotta	4:42	4:15	3:48	3:25	5:36	5:03
		45-64 vuotta	4:15	3:29	4:17	3:28	4:13	3:31
		65-	4:10	3:46	5:24	4:48	3:25	3:01
	Perheenjäsenten ja tuttavien kanssa	Yhteensä	0:46	0:42	0:41	0:38	0:50	0:46
		10-14 vuotta	1:04	0:55	1:07	1:01	1:01	0:50
		15-24 vuotta	0:46	0:40	0:42	0:30	0:49	0:50
		25-44 vuotta	0:58	0:56	0:43	0:41	1:12	1:10
		45-64 vuotta	0:40	0:40	0:38	0:37	0:42	0:43
		65-	0:25	0:25	0:29	0:35	0:22	0:18
	Tuttavien kanssa	Yhteensä	3:45	3:30	4:01	3:32	3:31	3:28
		10-14 vuotta	5:06	4:43	4:58	4:55	5:15	4:31
		15-24 vuotta	5:53	5:40	6:18	5:33	5:34	5:47
25-44 vuotta		3:53	3:42	4:26	4:06	3:20	3:20	
45-64 vuotta		3:21	3:14	3:22	2:59	3:21	3:29	
65-		1:43	1:38	1:35	1:27	1:49	1:45	

Käytetty aika / Osuus valveillaoloajasta			Molemmat sukupuolet		Miehet		Naiset	
			1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010
Osuus valveillaoloajasta %	Valveillaoloaika yhteensä	Yhteensä	100	100	100	100	100	100
		10-14 vuotta	100	100	100	100	100	100
		15-24 vuotta	100	100	100	100	100	100
		25-44 vuotta	100	100	100	100	100	100
		45-64 vuotta	100	100	100	100	100	100
		65-	100	100	100	100	100	100
	Yksin	Yhteensä	40	45	40	46	40	44
		10-14 vuotta	23	27	22	25	24	29
		15-24 vuotta	34	40	33	42	36	38
		25-44 vuotta	35	39	39	43	31	35
		45-64 vuotta	43	48	44	51	43	46
		65-	54	59	47	52	59	64
	Perheenjäsenen kanssa	Yhteensä	27	23	26	22	28	24
		10-14 vuotta	28	27	30	27	26	28
		15-24 vuotta	18	13	16	13	19	14
		25-44 vuotta	30	27	24	22	36	32
		45-64 vuotta	27	22	27	22	27	22
		65-	27	25	35	31	22	20
	Perheenjäsenten ja tuttavien kanssa	Yhteensä	5	5	4	4	5	5
		10-14 vuotta	7	6	8	7	7	6
		15-24 vuotta	5	4	5	3	5	6
		25-44 vuotta	6	6	5	4	8	7
		45-64 vuotta	4	4	4	4	4	5
		65-	3	3	3	4	2	2
	Tuttavien kanssa	Yhteensä	24	23	26	23	23	22
		10-14 vuotta	35	33	34	35	36	32
		15-24 vuotta	39	38	42	37	37	38
		25-44 vuotta	25	24	28	26	21	21
45-64 vuotta		21	21	21	19	21	22	
65-		11	11	10	9	12	12	

Liitetaulukko 4. Yksin- ja yhdessäolo valveillaoloaikana viikonpäivän ja sukupuolen mukaan 1999–2000 ja 2009–2010

Käytetty aika / Osuus valveillaoloajasta			Molemmat sukupuolet		Miehet		Naiset	
			1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010
Käytetty aika t:min/vrk	Valveillaoloaika yhteensä	Kaikki päivät	15:31	15:27	15:35	15:29	15:27	15:25
		Arkipäivät	15:48	15:43	15:54	15:48	15:42	15:38
		Lauantait	15:20	15:15	15:19	15:11	15:20	15:18
		Sunnuntait	14:19	14:20	14:16	14:14	14:22	14:25
	Yksin	Kaikki päivät	6:12	6:59	6:14	7:08	6:11	6:50
		Arkipäivät	6:35	7:20	6:41	7:33	6:30	7:08
		Lauantait	5:07	6:09	5:07	6:13	5:07	6:05
		Sunnuntait	5:22	6:06	5:08	6:01	5:34	6:11
	Perheenjäsenen kanssa	Kaikki päivät	4:09	3:34	4:00	3:29	4:17	3:39
		Arkipäivät	3:48	3:17	3:36	3:10	3:59	3:24
		Lauantait	5:09	4:07	5:01	4:09	5:16	4:05
		Sunnuntait	4:53	4:25	4:56	4:22	4:51	4:28
	Perheenjäsenen ja tuttavien kanssa	Kaikki päivät	0:46	0:42	0:41	0:38	0:50	0:46
		Arkipäivät	0:34	0:33	0:29	0:28	0:38	0:37
		Lauantait	1:28	1:13	1:17	1:10	1:38	1:16
		Sunnuntait	1:03	1:00	1:02	0:58	1:05	1:02
	Tuttavien kanssa	Kaikki päivät	3:45	3:30	4:01	3:32	3:31	3:28
		Arkipäivät	4:06	3:47	4:23	3:49	3:51	3:45
		Lauantait	3:08	3:15	3:24	3:08	2:54	3:21
		Sunnuntait	2:37	2:18	2:48	2:28	2:28	2:09
Osuus valveillaoloajasta %	Valveillaoloaika yhteensä	Kaikki päivät	100	100	100	100	100	100
		Arkipäivät	100	100	100	100	100	100
		Lauantait	100	100	100	100	100	100
		Sunnuntait	100	100	100	100	100	100
	Yksin	Kaikki päivät	40	45	40	46	40	44
		Arkipäivät	42	47	42	48	41	46
		Lauantait	33	40	33	41	33	40
		Sunnuntait	37	43	36	42	39	43
	Perheenjäsenen kanssa	Kaikki päivät	27	23	26	22	28	24
		Arkipäivät	24	21	23	20	25	22
		Lauantait	34	27	33	27	34	27
		Sunnuntait	34	31	35	31	34	31
	Perheenjäsenen ja tuttavien kanssa	Kaikki päivät	5	5	4	4	5	5
		Arkipäivät	4	3	3	3	4	4
		Lauantait	10	8	8	8	11	8
		Sunnuntait	7	7	7	7	7	7
	Tuttavien kanssa	Kaikki päivät	24	23	26	23	23	22
		Arkipäivät	26	24	28	24	25	24
		Lauantait	20	21	22	21	19	22
		Sunnuntait	18	16	20	17	17	15

Liitetaulukko 5. Yksin- ja yhdessäolo valveillaoloaikana kotitalouden koon ja sukupuolen mukaan 1999–2000 ja 2009–2010

Käytetty aika / Osuus valveillaoloajasta			Molemmat sukupuolet		Miehet		Naiset	
			1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010
Käytetty aika t:min/vrk	Valveillaoloaika yhteensä	Yhteensä	15:31	15:27	15:35	15:29	15:27	15:25
		Asuu yksin	15:39	15:28	15:47	15:42	15:32	15:17
		2 henkeä	15:29	15:29	15:38	15:29	15:21	15:29
		3 henkeä tai enemmän	15:29	15:24	15:28	15:23	15:29	15:25
	Yksin	Yhteensä	6:12	6:59	6:14	7:08	6:11	6:50
		Asuu yksin	9:43	10:13	9:20	10:17	10:01	10:11
		2 henkeä	5:54	6:34	5:57	6:49	5:52	6:20
		3 henkeä tai enemmän	4:47	5:19	5:05	5:38	4:31	5:00
	Perheenjäsenen kanssa	Yhteensä	4:09	3:34	4:00	3:29	4:17	3:39
		Asuu yksin	0:06	0:02	0:06	0:03	0:05	0:01
		2 henkeä	5:16	4:48	5:20	4:50	5:12	4:47
		3 henkeä tai enemmän	5:09	4:35	4:39	4:07	5:37	5:03
	Perheenjäsenten ja tuttavien kanssa	Yhteensä	0:46	0:42	0:41	0:38	0:50	0:46
		Asuu yksin	0:02	0:01	0:01	0:01	0:02	0:01
		2 henkeä	0:52	0:58	0:49	0:56	0:55	1:00
		3 henkeä tai enemmän	1:02	0:53	0:53	0:42	1:10	1:05
	Tuttavien kanssa	Yhteensä	3:45	3:30	4:01	3:32	3:31	3:28
		Asuu yksin	5:06	4:42	5:30	4:53	4:47	4:34
		2 henkeä	2:52	2:30	3:01	2:16	2:44	2:43
		3 henkeä tai enemmän	3:49	3:44	4:09	4:01	3:31	3:28
Osuus valveillaoloajasta %	Valveillaoloaika yhteensä	Yhteensä	100	100	100	100	100	100
		Asuu yksin	100	100	100	100	100	100
		2 henkeä	100	100	100	100	100	100
		3 henkeä tai enemmän	100	100	100	100	100	100
	Yksin	Yhteensä	40	45	40	46	40	44
		Asuu yksin	62	66	59	65	64	67
		2 henkeä	38	42	38	44	38	41
		3 henkeä tai enemmän	31	35	33	37	29	32
	Perheenjäsenen kanssa	Yhteensä	27	23	26	22	28	24
		Asuu yksin	1	0	1	0	1	0
		2 henkeä	34	31	34	31	34	31
		3 henkeä tai enemmän	33	30	30	27	36	33
	Perheenjäsenten ja tuttavien kanssa	Yhteensä	5	5	4	4	5	5
		Asuu yksin	0	0	0	0	0	0
		2 henkeä	6	6	5	6	6	6
		3 henkeä tai enemmän	7	6	6	5	8	7
	Tuttavien kanssa	Yhteensä	24	23	26	23	23	22
		Asuu yksin	33	30	35	31	31	30
		2 henkeä	19	16	19	15	18	18
		3 henkeä tai enemmän	25	24	27	26	23	22

Liitetaulukko 6. Yksin- ja yhdessäolo valveillaoloaikana toiminnon ja sukupuolen mukaan 1999–2000 ja 2009–2010. Tuntia:minuuttia/vuorokausi

Käytetty aika t:min/vrk		Molemmat sukupuolet		Miehet		Naiset	
		1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010	1999-2000	2009-2010
Valveillaoloaika yhteensä	Yhteensä	15:31	15:27	15:35	15:29	15:27	15:25
	Ansiotyö	2:47	2:27	3:25	2:47	2:14	2:08
	Kotityö	3:10	3:11	2:28	2:36	3:48	3:43
	Henkilökohtaiset tarpeet	2:13	2:21	2:10	2:15	2:15	2:27
	Opiskelu	0:40	0:37	0:38	0:37	0:42	0:38
	Vapaa-aika	6:31	6:41	6:45	7:04	6:20	6:20
	Erittelemätön	0:09	0:10	0:09	0:11	0:08	0:09
Yksin	Yhteensä	6:12	6:59	6:14	7:08	6:11	6:50
	Ansiotyö	1:08	1:02	1:31	1:18	0:48	0:48
	Kotityö	1:28	1:37	1:11	1:22	1:44	1:50
	Henkilökohtaiset tarpeet	0:52	1:00	0:47	0:54	0:55	1:06
	Opiskelu	0:11	0:10	0:10	0:09	0:12	0:11
	Vapaa-aika	2:30	3:07	2:32	3:21	2:29	2:53
	Erittelemätön	0:02	0:03	0:02	0:03	0:02	0:03
Perheenjäsenen kanssa	Yhteensä	4:09	3:34	4:00	3:29	4:17	3:39
	Ansiotyö	0:07	0:05	0:08	0:06	0:07	0:04
	Kotityö	1:05	0:57	0:48	0:44	1:21	1:09
	Henkilökohtaiset tarpeet	0:48	0:45	0:48	0:46	0:47	0:45
	Opiskelu	0:01	0:01	0:02	0:01	0:01	0:01
	Vapaa-aika	2:06	1:45	2:13	1:50	1:59	1:40
	Erittelemätön	0:01	0:01	0:02	0:01	0:01	0:01
Perheenjäsenten ja tuttavien kanssa	Yhteensä	0:46	0:42	0:41	0:38	0:50	0:46
	Ansiotyö	0:01	0:01	0:01	0:01	0:01	0:01
	Kotityö	0:09	0:09	0:06	0:06	0:12	0:11
	Henkilökohtaiset tarpeet	0:08	0:08	0:07	0:08	0:09	0:09
	Opiskelu	0:00	0:00	0:01	0:00	0:00	0:00
	Vapaa-aika	0:27	0:24	0:26	0:24	0:28	0:25
	Erittelemätön	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00	0:00
Tuttavien kanssa	Yhteensä	3:45	3:30	4:01	3:32	3:31	3:28
	Ansiotyö	1:16	1:04	1:30	1:07	1:04	1:01
	Kotityö	0:23	0:24	0:20	0:20	0:26	0:28
	Henkilökohtaiset tarpeet	0:22	0:23	0:24	0:23	0:20	0:23
	Opiskelu	0:25	0:23	0:23	0:22	0:26	0:23
	Vapaa-aika	1:18	1:15	1:23	1:19	1:14	1:12
	Erittelemätön	0:01	0:01	0:01	0:01	0:01	0:00

Laatuseloste: Ajankäyttötutkimus 2009

Tietojen relevanssi

Ajankäyttötutkimus on otostutkimus, johon osallistuvat pitävät kahden vuorokauden ajan tarkkaa kirjaa ajankäytöstään. Eri toimintoihin käytetyn ajan lisäksi selvitetään ajankäytön päivä- ja viikkorytmejä sekä yhdessäoloa. Tutkimuksella selvitetään mm. työaikaa, kotitöihin, nukkumiseen ja ruokailuun kulunutta aikaa, vapaa-ajan harrastuksia sekä yhdessäoloa ja toimintopaikkaa. Lisäksi tutkitaan ajankäytön rytmejä vuorokauden, viikonpäivän ja vuodenaajan mukaan.

Tilastokeskus on tehnyt koko väestöä koskevia ajankäyttötutkimuksia vuosina 1979, 1987–1988, 1999–2000 ja 2009–2010. Ensimmäisen tutkimuksen aineisto kerättiin syys–marraskuussa, ja se koski 10–64-vuotiasta väestöä. Myöhemmät tutkimukset ovat 12 kuukaudelta, ja ne kohdistuvat 10 vuotta täyttäneeseen väestöön. Kaksi viimeisintä aineistoa on kerätty Eurostatin suositusten mukaisesti kotitalouksittain. Kaksi ensimmäistä tutkimusta tehtiin yksilöotoksille.

Vuoden 2009–2010 ajankäyttötutkimuksen haastattelut tehtiin tietokoneavusteisina käynti- ja puhelinhaastatteluina. Kaikki 10 vuotta täyttäneet kotitalouden jäsenet pyrittiin haastattelemaan, ja heille jätettiin täytettäväksi päiväkirjat. Kotitalouden jäsenet pitivät kirjaa kahtena samana etukäteen arvottuna päivänä, joista toinen oli arkipäivä ja toinen viikonlopun päivä. Kahdessa ensimmäisessä tutkimuksessa päivät olivat peräkkäisiä.

Vastaajat kirjoittivat päiväkirjaan omin sanoin 10 minuutin tarkkuudella, mitä he tekivät pääasiassa ja mahdollisesti samanaikaisesti. Lisäksi päiväkirjaan merkittiin yhdessäolo kotitalouden jäsenten ja muiden tuttavien kanssa. Toimintopaikka pääteltiin koodauksen yhteydessä. Tilastokeskuksen tilastohaastattelijat keräsivät aineiston.

Pää- ja sivutoiminnot koodattiin 146-luokkaisina. Aineisto koodattiin ja tallennettiin Tilastokeskuksessa. Keskeiset käsitteet on määritelty Tilastokeskuksen käsitteetietokannassa.

Tutkimuksen menetelmäkuvaus

Ajankäyttötutkimuksessa käytetään kotitalousotosta, jossa tutkimusyksikköinä ovat kotitaloudet ja henkilöt, jotka ovat tutkimusajankohtana 10 vuotta täyttäneitä. Otanta-asetelmana on yksiasteinen ryväsotanta. Otos poimittiin Tilastokeskuksen väestöä koskevasta tilastollisesta rekisteristä, joka oli muokattu väestön keskusrekisteristä. Rekisterissä ei ole kotitaloutta koskevaa tietoa, minkä vuoksi asutokuntaa käytetään poiminnassa kotitalouden asemesta. Asutokunta muodostettiin henkilöistä, joilla oli rekisterissä sama kotipaikkatunnus. Useimmissa tapauksissa yksi asutokunta käsittää yhden kotitalouden, minkä vuoksi asutokuntaotosta käytettiin kohdentamaan tietojenkeruu kotitalouksiin.

Ajankäyttötutkimuksen otoksen poimittiin 4 499 kotitaloutta, joihin kuului 11 504 henkilöä, joista 9 987 oli täyttänyt 10 vuotta. Kotitalousotus poimittiin henkilöotoksena siten, että rekisteristä poimittiin tasaväliotannalla 15 vuotta täyttäneitä henkilöitä, joille samalla kertaa otettiin mukaan samassa asunnossa asuvat henkilöt. Kotitalouden poimintatodennäköisyys on riippuvainen kotitalouden otantakehikkoon kuuluvien henkilöiden lukumäärästä eli tässä tapauksessa 15 vuotta täyttäneiden henkilöiden määrästä. Tutkimuksen perusjoukkona on kotitalousväestö, jolloin laitoksissa asuvat ja varusmiehet poistettiin otoksesta rekisterin ylipeittoon kuuluvina. Rekisterin päivitysviiveestä johtuen mukana oli myös kuolleita ja ulkomaille muuttaneita henkilöitä, jotka myös luokiteltiin ylipeittoon kuuluviksi. Ylipeittoon kuuluvia kotitalouksia oli 98 (2,2 %), joiden poistamisen jälkeen otokseen jäi 4 401 kotitaloutta, joista kadoksi jäi 1 787 kotitaloutta (40,6 %). Lopulliseen otokseen kuului 9 745 henkilöä.

Vastanneita kotitalouksia oli 2 614, mikä on 59,4 % otoksesta. Vastanneissa kotitalouksissa oli 5 558 henkilöä, joista tutkimuksen kohdejoukkoon kuulumattomia perheenjäseniä oli 33 henkilöä, jotka poistettiin otoksesta ylipeittoon kuuluneiden kotitalouksien kanssa. Kohdeperusjoukkoon kuuluvia henkilöitä vastanneissa kotitalouksissa oli 5 525 henkilöä, joista 4,5 % jäi kadoksi. Haastattelun yhteydessä otoksesta poistettiin kotitaloudesta muuttaneet henkilöt, joita oli 586 henkilöä. Otokseen kuulumattomista kotitalouksista oli otoskotitalouksiin muuttanut 177 henkilöä, jotka lisättiin otokseen.

Ajankäyttötutkimuksessa oli mahdollista kerätä haastattelutietoja sijaisvastaajalta tilanteessa, jossa henkilöä ei tavoitettu. Sijaisvastaajalta ei kysytty vapaa-aikaan liittyviä kysymyksiä, mutta saadut tiedot hyväksyttiin haastattelutiedoiksi ja henkilölle annettiin päiväkirjat täyttäväksi. Sijaisvastaajilta kerättiin 546 henkilön tiedot. Heistä 234 piti päiväkirjaa vähintään yhtenä päivänä. Haastattelukadon 331 henkilöstä 14 henkilöä täytti päiväkirjat. Päiväkirjoja saatiin kaikkiaan 7 480 kappaletta.

Aikaisemmissa ajankäyttötutkimuksissa tietojen keruu oli tapahtunut pääosin käyntihaastatteluilla, missä yhteydessä haastattelija opasti päiväkirjan käyttöä. Kustannusten säästämiseksi 2009–2010-tutkimuksessa osa haastatteluista tehtiin puhelimella. Otos jaettiin satunnaisprosessilla puhelin- ja käyntihaastatteluihin siten, että lopullisessa aineistossa olisi yhtä paljon puhelin- ja käyntihaastatteluja. Päiväkirjan täyttäminen opastettiin henkilöhaastattelun yhteydessä.

Ajankäyttötutkimuksen tutkimusasetelman mukaan vuoden jokaiselle viikolle allokoitiin yhtä monta kotitaloutta, jotka arvottiin edelleen arkipäiville siten, että jokaisena arkipäivänä oli yhtä monta kotitaloutta. Arkipäivään liitettiin satunnaisprosessilla viikonlopun päivä, joka oli joko edellisenä tai seuraavana viikonloppuna. Tietojen keruu ajoittui 52 viikon ajanjaksolle alkaen vuoden 2009 viikosta 17, jolloin saatiin 365 tutkimuspäivää.

Kaikilta otokseen kuuluvilta kotitalouksilta ja henkilöiltä ei saatu kerättyä tietoja. Tällaista tilannetta kutsutaan vastauskadoksi. Vastanneiden ja kadon osuudet ovat otantatutkimusten eräs laatuindikaattori. Korkeat vastausosuudet kuvastavat tutkimuksen luotettavuutta. Ajankäyttötutkimuksessa on neljänlaista katoa: 1) kotitalouskatoa, 2) henkilökatoa, 3) päiväkirjakatoa, jolloin molemmat päiväkirjat puuttuvat tai toinen päiväkirja puuttuu ja 4) eräkatoa, jossa osalla kysymyksistä vastaus puuttuu tai vain osa päiväkirjasta on täytetty. Alkiokadon määrää mitataan ilmoittamalla kadoksi jääneiden alkioiden osuus prosentteina. Painotettu osuus on estimaatti sille, kuinka suuri osuus perusjoukosta vastaa tai jää kadoksi.

Kotitalouksien vastausosuudet olivat puhelinhaastatteluissa suuremmat kuin käyntihaastatteluissa. Suuralueen mukaan luokiteltuna pienimmät vastausosuudet olivat Pohjois-Suomessa (44 %) sekä Pääkaupunkiseudulla (53 %). Suuralueet olivat kalibrointimuuttujana, jolloin tutkimustuloksissa vastauskadon aiheuttama harha alueellisessa jakaumassa on korjattu. Henkilökadon ja kadoksi jääneiden kotitalouksien henkilöiden yhteinen osuus otoksesta oli 46,7 %.

Taulukko 1 Päiväkirjaan vastaaminen

Päiväkirjojen palautus	Lukumäärä	%
Molemmat päivät saatu	3 685	37,8
1. päivä saatu	85	0,9
2. päivä saatu	25	0,3
Molemmat päivät puuttuvat	1 410	14,5
Kato	4 540	46,6

Päiväkirjat jätettiin 5 525 henkilölle. Vastanneeksi luokiteltiin henkilö, joka oli vastannut haastatteluun, tai tiedot oli kerätty sijaisvastaajalta, tai henkilö oli pitänyt päiväkirjaa vähintään yhden päivän. Tämän määritelmän mukaan vastanneiksi saatiin 5 205 henkilöä. Vähintään yhtenä päivänä päiväkirjaa piti 39 % henkilöistä (41 % painotettuna).

Painotettuna laskettuna 40 % sijaisvastaajista palautti molemmat päiväkirjat ja yhden päiväkirjan palauttaneita oli 3 %. Työnhakijarekisteristä poimittiin henkilöille työttömyystietoja. Työttömien työnhakijoiden ryhmässä päiväkirjan palautti vain 30 % otokseen kuuluneista henkilöistä kun vastaavasti muista henkilöistä 40 % palautti päiväkirjoja.

Keskiasteen koulutuksen saaneet henkilöt pitivät päiväkirjaa seitsemän prosenttiyksikköä useammin kuin alimman asteen koulutuksen saaneet. Korkea-asteen ja alimman asteen välinen ero oli 16 prosenttiyksikköä. Noin puolet eroista johtui kotitalouskadosta. Työnhakijarekisteristä johdettu työttömyys ja koulutusrekisteristä saatu koulutusaste olivat mukana kalibrointiproseduureissa, jotka oikaisivat nämä jakaumat rekisteritietojen mukaisiksi.

Otos jaettiin puhelin- ja käyntihaastatteluihin satunnaisprosessilla. Haastattelutapa oli mahdollista vaihtaa, jos haastattelua ei olisi muutoin saatu toteutettua. Suurin osa haastatteluista tehtiin arvotun tavan mukaisesti.

Puhelinhaastattelu oli kuitenkin kohteena olevan henkilön kannalta sopivampi vaihtoehto, sillä käyntihaastatteluun arvottujen kotitalouksien henkilöistä 62 % tehtiin arvotun mukaisesti, kun puhelinhaastatteluissa vastaava osuus oli 87 %.

Puhelin- ja käyntihaastattelujen katoa analysoitiin taustamuuttujien avulla. Päiväkirjojen täyttämisen huolellisuutta arvioitiin episodien lukumäärien ja sivutoiminnon määrällä. Lisäksi selvitettiin päiväkirjoja tarkastelemalla toimintojen merkitsemistä.

Puhelin- tai käyntihaastatteluilla opastettujen päiväkirjojen laadussa ei havaittu merkitseviä eroja, mutta puhelinhaastattelun etuna oli pienempi kokonaiskato. Toiminnon merkitsemisessä ja täyttämisohjeiden noudattamisessa ei havaittu eroja puhelin ja käyntihaastatteluissa opastetuissa päiväkirjoissa

Osalta päiväkirjoista toiminta oli jätetty ilmoittamatta johonkin aikaan päivästä. Jos päiväkirjaa oli pidetty suurin osa päivää, niin tällöin päiväkirja hyväksyttiin aineistoon, ja puuttuvat tiedot saivat koodin 999 toimintoluokan arvoksi. Osalle 999-koodeja voitiin ennustaa mallilla nukkumiseen käytetty aika. Jos aamulla päiväkirjan pitäminen oli aloitettu aamutoimista, niin tällöin aika kello neljästä aamutoimiin merkittiin nukkumiseksi. Illalla tapahtuvaa nukkumista mallinnettiin regressiomallilla, jossa riippuvana muuttujana oli iltanukkumisen kesto ja riippumattomina muuttujina aamunukkuminen, sukupuoli, 5-vuotiskäluokat, viikonpäivä, työpäivä ja vapaapäivä. Mallilla ennustettiin iltanukkumisen kesto, joka pyöristettiin 10 minuutin tarkkuudelle. Nukkumisen alkamisajankohta laskettiin takautuvasti kello neljästä lähtien.

Painot ovat estimoinnissa käytettäviä kertoimia, joilla otos laajennetaan koskemaan koko perusjoukkoa. Painot lasketaan useassa vaiheessa, jotka ottavat huomioon tutkimus- ja otanta-asetelman ja kadon vaikutuksen korjauksen. Lisäksi painot vakioidaan kalibrintiteknikalla vastaamaan väestötilastoista sekä rekistereistä saatavia tietoja. Painotuksessa annetaan viikonpäiville ja kuukausille sama "edustavuus" siinä mielessä, että painojen summat yksikkötasolta laskettuna ovat samat. Otos on kiintioity siten, että kunkin viikonpäivän ja kuukauden otoskoko on vakio. Vastanneiden määrät viikonpäivinä ja kuukausitasolla vaihtelevat riippuen kadosta ja siirretyistä kohteista. Väkiluku kasvaa kuukausittain. Jos painotus tehdään kuukausittain, niin seurauksena loppuvuoden kuukaudet saavat aineistossa "yliedustuksen", minkä vuoksi painotuksessa on väestömääräksi valittu vuoden 2009 lopun tilanne, jolloin eri kuukausien edustavuuteen ei tule eroja, ja jossa kuukausivakiointi säilyttää kunkin ajankohdan edustavuuden vastausmääristä riippumatta. Väestömäärät vastaavat kotitalousväestöä, joka on saatu vähentämällä maassa asuvasta väestöstä rekisteriin sisältyvä laitospöytä eli ns. 900-ryhmä. Varusmiehet eivät kuuluneet tutkimuksen perusjoukkoon, minkä vuoksi estimoidut varusmiesten vuosikeskiarvot vähennettiin varusmiesten ikäluokista.

Ajankäyttötutkimukseen tulevat asuntokunnat poimittiin Tilastokeskuksen koko väestöä koskevasta tilastollisesta rekisteristä, jossa henkilöt olivat kotipaikkatunnuksen mukaisessa järjestyksessä. Poimintamenetelmänä oli tasavälinen poiminta, jossa aloituspiste arvottiin ensimmäiseltä poimintaväliltä. Menetelmän etuna on alueellisesti oikein jakautunut otos. Paino laskettiin kotitaloudelle ja kaikki kotitalouden jäsenet saivat otanta-asetelman mukaisesti saman painon. Tätä painoa käytettiin laskettaessa vastanneiden osuuksia ja kadon jakaumia. Sisällyttämistodennäköisyyspainolle tehtiin naiivi kadoksi jääneitä kotitalouksia koskeva korjaus, joka perustui vastausfrekvensseille.

Painot vakioitiin kalibrintiestimattoreihin perustuvalla menetelmällä, jossa käytettiin lineaarista etäisyysfunktioita. Kalibroidut painot lasketaan sellaisiksi, että ne ovat mahdollisimman lähellä alkuperäisiä sisällyttämistodennäköisyyspainoja ja samalla tuottavat kalibrintimuuttujien reunajakaumille oikeat arvot.

Ajankäyttötutkimuksessa kalibrintivektori muodostettiin ikä- ja sukupuoliryhmien, alueen, kuntatyyppien, koulutuksen ja verotettavan tulon mukaan. Samaan kalibrintiin liitettiin kuukauden ja viikonpäivän vakiointi sekä kuuluminen työttömien työnhakijoiden rekisteriin tutkimuskuukautena. Näiden muuttujien luokat muutettiin binäärisiksi muuttujiksi siten, että muuttujan arvo on 1 kun henkilö kuuluu luokkaan ja 0 muulloin. Binäärimuuttujille laskettiin kotitalouskohtaiset summat, joita käytettiin kalibrintiprosessissa. Tällä menettelyllä kotitalouden kaikilla jäsenillä on sama paino, joka tuottaa kalibrintimuuttujien frekvenssien piste-estimaateille oikeat arvot. Kalibrinti tehtiin Calmar2-ohjelmistolla. Kalibrinti tuotti muutaman suuren painon sellaisissa osajoukoissa, joissa oli vähän vastanneita.

Päiväkirjojen peruspaino on arkipäivillä 5/7 ja viikonlopun päivillä 2/7. Saatujen päiväkirjojen määrät vaihtelevat tutkimusviikosta ja viikonpäivästä riippuen. Jos henkilöä ei tavoitettu ennen arvottua päivää,

haastattelijalla oli mahdollisuus siirtää päiväkirjan pitäminen seuraavalla viikolle samoiksi viikonpäiviksi. Näiden siirtojen vuoksi kaikkien kotitalouden jäsenten päiväkirjapainot eivät ole samoja. Jos kaikki jäsenet pitivät päiväkirjat samoina päivinä, niin kotitalouden jäsenillä on samat päiväkirjapainot. Päiväpainot kalibroitiin vastaavalla tavalla kuin henkilöpainot.

Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Monimutkaisesta otanta- ja estimointiasetelmasta johtuen käytettävissä ei ollut valmisohjelmistoa, jolla keskivirheet olisi voitu laskea. Keskivirheille laskettiin approksimaatiot SUDAAN-valmisohjelmalla, joka ottaa huomioon otanta-asetelmaan sisältyvän kotitalouden jäsenten välisen riippuvuuden.

Kalibrintiestimaattorit korjaavat vastauskadon aiheuttamaa virhettä tutkimustuloksissa ja samalle ne yleensä pienentävät keskivirheitä muuttujia, joilla on lineaarista riippuvuutta kalibrintivektorin muuttujiin. SUDAAN:lla lasketuissa luvuissa ei ole otettu huomioon kalibrintiestimaattorien vaikutusta, joten saadut keskivirheitä ovat konservatiivisia approksimaatioita estimointiasetelman mukaisille keskivirheille.

Jos toiminnoissa ovat mukana kaikki kotitalouden jäsenet, ja aikaa vietetään yhdessä, tutkimusmuuttajat ovat tällöin kotitalouden suhteen sisäkorreloituneita. Henkilöillä saattaa olla totuttuja tapoja, jotka ovat samoja päivästä toiseen. Esimerkiksi nukkumis- tai ruokailurytmit saattavat olla samoja viikonpäivästä riippumatta, jolloin henkilön kaksi päiväkirjaa ovat sisäkorreloituneita. Viikonlopun vapaa-aika kuitenkin poikkeaa ainakin työssä olevien osalta arkipäivistä ja siten pienentää sisäkorreloituneisuutta. Muuttujille laskettiin asetelmakertoimet, joiden perusteella voidaan arvioida muuttujien ryvästymistä kotitalousotoksessa. Asetelmakerroin DEFF on aineistosta asetelmaperusteisesti lasketun varianssin ja yksinkertaisen satunnaisotannon varianssin suhde. Deff-luvut ovat suurempia perheiden yhteisille toiminnoille yleensä vaihdellen 1,8–2,5 -välillä. Yleensä yksin tapahtuville toiminnoille deff-arvot vaihtelivat välillä 1,0–1,5. Ikä ja sukupuoliuokitukset erottelevat toimintojen kestoa, jolloin erikseen tarkasteltuna deff-arvot ovat pienempiä kuin koko aineisto yhdessä. Esimerkiksi 'oleilu ulkona' -toiminnolle deff-arvo oli 2,1 koko aineistolle, mutta sukupuolen mukaan tarkasteltuna miehillä deff-arvo oli 1,3 ja naisilla 2,0.

Taulukko 2 Toimintojen kestojen keskimäärät ja asetelmakertoimet 26-luokkaisella toimintoluokituksella koko aineistolle

Toiminto	Estimaatti min/vrk	Keskimäärä min/vrk	Suhteellinen keskimäärä	Asetelmakerroin
1 Ansiotyö	134,8	3,44	0,03	1,8
2 Työmatkat	12,4	0,42	0,03	1,8
01-02 Ansiotyö yhteensä	147,1	3,72	0,03	1,8
3 Kotitaloustyö	83,8	1,43	0,02	1,9
4 Huoltotyö	25,3	1,08	0,04	2,1
5 Muut kotityöt	17,0	0,90	0,05	2,1
6 Lasten hoito	15,9	1,14	0,07	2,8
7 Ostokset ja asiointi	26,5	0,72	0,03	1,7
8 Kotityöhön liittyvät matkat	19,5	0,58	0,03	2,0
03-08 Kotityö yhteensä	188,1	2,67	0,01	2,1
9 Nukkuminen	517,8	1,83	0,00	2,0
10 Ruokailu	83,3	0,85	0,01	2,4
11 Peseytyminen, pukeutuminen	52,6	0,79	0,01	2,0
09-11 Henkilökohtaiset tarpeet yhteensä	653,7	2,09	0,00	2,0
12 Koulunkäynti ja opiskelu	31,9	1,80	0,06	2,3
13 Koulumatkat	4,7	0,34	0,07	2,0
14 Vapaa-ajan opiskelu (ml. matkat)	1,8	0,28	0,15	1,5
12-14 Opiskelu yhteensä	38,4	2,07	0,05	2,3
15 Osallistuva toiminta	6,8	0,54	0,08	1,6
16 Liikunta ja ulkoilu	42,7	1,18	0,03	2,2
17 Kulttuuri- ja huvitilaisuudet	5,8	0,48	0,08	1,6
18 Lukeminen	43,2	1,13	0,03	2,6
19 Radion kuuntelu	6,7	0,60	0,09	3,1
20 Television katselu	132,4	2,26	0,02	2,7
21 Seurustelu perheen kanssa	5,6	0,32	0,06	2,1
22 Seurustelu tuttavien kanssa	44,4	1,34	0,03	2,0
23 Harrastukset	61,3	1,74	0,03	2,4
24 Muu vapaa-aika	21,3	0,75	0,04	2,2
25 Vapaa-ajan matkat	29,6	1,18	0,04	1,9
15-25 Vapaa-aika yhteensä	399,9	3,46	0,01	2,2
26 Erittelemätön	12,8	1,07	0,08	2,5

Tietojen ajantasaisuus.

Ajankäyttötutkimus tehdään noin kymmenen vuoden välein. Vuoden 1999–2000 ajankäyttötutkimuksen tulokset julkistettiin syksyllä 2001.

Tietojen saatavuus

Ajankäyttötutkimuksen perustietoja julkaistaan Tilastokeskuksen Internet-sivuilla. Tutkimustuloksia julkaistaan myös paperimuotoisena. Suomen tietoja sisältyy myös Eurostatin julkaisuihin, jotka ovat saatavissa Internetissä.

Keskeiset taulukot ovat saatavissa Tilastokeskuksen StatFin-tietokannassa. Suomen ja 14 muun Euroopan maan ajankäyttötiedot vuosituhaten vaihteesta ovat käytettävissä myös suoraikäyttötietokannassa, jota ylläpidetään Ruotsin tilastovirastossa. Käyttäjä voi tehdä tietokannasta helposti haluamiaan tilastotaulukoita ja -kuvioita. Tietokannan käyttö vaatii käyttäjätunnuksen, joka pyydetään Ruotsin tilastovirastosta (linkki tietokantaan: <http://tilastokeskus.fi/til/akay/lin.html>). Tutkimuksesta on saatavana tutkimuskäyttöön suunniteltuja palveluaineistoja. Mikroaineistot ovat maksullisia ja vaativat käyttöluvan.

Tietojen vertailukelpoisuus

Euroopan Unionin tilastotoimisto Eurostat on kehittänyt yhteistyössä kansallisten tilastovirastojen kanssa suositukset ajankäyttötutkimusten harmonisoimiseksi. Tavoitteena on vertailukelpoisten aineistojen kerääminen Euroopan eri maista. Noin 20 Euroopan maata teki harmonisoidun ajankäyttötutkimuksen vuosituhannen vaihteessa. Sama määrä maita tekee tutkimuksen vuosina 2008–2013.

Harmonisointia koskevat suositukset vaikuttavat luokituksiin ja keruumenetelmään. Vertailukelpoisuuden säilyttäminen maiden aikaisempiin tutkimuksiin on varmistettu monin tavoin. Eurostatin ohjeisto sallii kansallisten haastattelukysymysten käyttämisen ja omien ajankäyttöluokkien lisäämisen perusrunkoon. Päiväkirjan muoto on sen sijaan täysin harmonisoitu. Suuria ongelmia ei kuitenkaan Suomessa syntynyt, koska suosituksen mukainen 10 minuutin aikajaksotus vastasi Tilastokeskuksen jo aiemmin käyttämää päiväkirjatyyppejä. Kirjanpidon alkamisaika sen sijaan muuttui keskiyöstä aamuneljään, joka on luonteva kellonaika vuorokauden vaihtumiseksi, koska valtaosa väestöstä on vasta silloin nukkumassa. Päiväkirjamuutokset koskevat lähinnä yhdessäolon kirjaamista, joka on karkeampi kuin aiemmin Suomessa käytetty kysymystapa.

Vuosina 2009–2010 käytetty ajankäytön luokitus kyetään palauttamaan karkealla tasolla 26 ajallisesti vertailukelpoiseen luokkaan vuoteen 1979 saakka, 82 luokkaan vuosiin 1987–1988 saakka ja 132 luokkaan vuosiin 1999–2000 saakka. Näiden lisäksi yksittäisiä toimintoja voidaan verrata toisiinsa.

Tietojen yhtenäisyys

Ajankäyttöä voidaan verrata ansiotyön osalta Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen neljännesvuosi- ja vuositietoihin. Ajankohdat eivät kuitenkaan ole aivan päällekkäisiä.

Lisätietoja

Riitta Hanifi (09) 1734 2946

Hannu Pääkkönen (09) 1734 3229

Vastaava tilastojohtaja:

Riitta Harala (09) 1734 3604

ajankaytto@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Ajankäyttötutkimus 2009, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute

*Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus
puh. 09 1734 2220
www.tilastokeskus.fi*

*Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy
puh. 020 450 05
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
www.editapublishing.fi*

*ISSN 1796-0479
= Suomen virallinen tilasto
ISSN 1799-5639 (pdf)*